

Damasceni ætate fervebat, in eadem sententiâ non parum ne confirmat.

Ut autem hæc omnia pro Damasceno faciunt, ita hanc historiam Joannis Sinaitæ minime esse, apertissime convincunt.

Primo, nam cum ille Theodosii senioris tempore fuerit, ut patet ex lib. xiii histor. Miscell. Pauli Diaconi. quoniam pacto in hac historia quam auctor ex India transvectam testatur, Nazianzenum, cujus scripta vixdum in hominum manibus versabantur, citare potuisset, atque etiam eo antiquiorem episcopum, ac Valentis tempore vita functum Basilium, suppresso licet nomine, cap. 19, ubi de imaginibus tractat, et cap. 34, ubi Josaphat eam ad Deum orationem habet, quam ex Constitutionibus Basilii, capite 1, perspicue hausit?

Secundo, quoniam modo Barlaamum de imaginibus ad regis filium disserentem induceret, cum ea quaestio nondum eo tempore excitata fuisset? Hactenus Billius.

Bellarminus, libro de Script. Eccles., in Joanne Damasceno, argumentum objicit et solvit de auctore Damasceno: « Historia, inquit, Barlaam et Josaphat insignis et utilis est. Sed quia Barlaam, dum instruit discipulum suum Josaphat, jubet eum credere in Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedentem, dubitatio exorta est an hoc opus esse potuerit Joannis Damasceni, qui, libro 1 De fide orthodoxa, cap. 11, docet Spiritum sanctum non procedere ex Filio, sed, per Filium. Sed responderi potest, in historia Barlaam particulam illam, ex Filio, videri additam ab aliquo. Nam in nova editione per Billium castigata, non habetur, ex Filio. » Hactenus Bellarminus.

Invenitur tamen hæc historia in variis Bibliothecis m-s. Græcorum inscripta Joanni Sinaitæ. Ita Bibliotheca Sfortiana, num. 63, ut notat Baronius ad diem 27 Novembris, et ipse Billius ejdem inscriptam invenit in codice Græcò clarissimi viri Fumæi.

(4) *Jacobo Billio.*] Notus hic vir, variis ex Græcâ in Latinam linguam interpretationibus, vir vere catholicus, nobilis Gallus, et abbas sancti Michaelis in Eremo, in Bitannia minore.

Exstat et alia antiqua versio, quam voluit esse procuratam a Georgio Trapezuntio. Ejus nomine editur in editione Damasceni, anno 1548, Basileæ, ex officina Henrici Petri.

Mihi videtur vetus translatio multo antiquior Trapezuntio. Nam invenitur ea in manuscriptis membranis eius; et jam ante annos ccc ea translatique usus est Vincentius in Speculo historiali, supra citato. Trapezuntius vero Patrum memoria vixit, nondum cii annis elapsis.

Quisquis vetus interpretes sit, de ejus versione ita Billius: De Trapezuntii versione nihil aliud dicam, nisi nisi eam mihi quidem antea semper valde rûdem et impolitam visam fuisse, post autem (ubi per

Joannem a sancto Andrea, virum ut optimum et doctissimum, ita etiam optimorum ac doctissimorum librorum copia instructissimum, exemplaris Græci copia facta est) innumeris etiam locis vitiosam! Quod quidem lubentius certe nimis festinationi, quam Græci sermonis ignoracioni tribuendum putarem, nisi nimis multa loca essent, in quibus vix festinationis excusatione inscitæ notam interpres deprecari queat. Quæ res suspicionem mihi nonnullam injiceret Trapezuntium fortasse versionis hujusque parentem non esse, nisi in quibusdam etiam aliis eum Græca persæpe non satis assecutum esse comperissem. Utcunque se res habeat, novam translationem habes, si nihil aliud, præcedenti profecto, nisi fallor, paulo clariorem ac fidelio rem.

(5) *Thomas.*] Thomam Indiæ tidem annuntiasse testatur Dorotheus in Synopsi, qui corpus ejus requiescere scribit in *Calamine civitate Indiæ.*

(6) *Atque aureis pennis.*] Proverbium hoc rarius, nec facile obvium.

(7) *Abenner.*] Mentio hujus in Menæis Græcis, 26 Augusti ratione Josaphat filii, ubi scribitur *Ἀβεννῆρ.*

(8) *Nullum non lapidem novisset.*] Proverbium hoc occurrit rursus infra, cap. 26. Habes apud varios auctores. Euripides in Heraclidis dixit *Πάντα ξινῆσαι πέτρον.*

(9) *Theologus meus.*] Ita Joannes evangelista κατ' ἔξοχὴν dicitur. Vide Suidam.

(10) *Ignemque, ut dicit solet, spirans.*] Et hoc proverbii speciem habet.

(11) *In cælum sagittas mittere.*] Reperire est apud Suidam et Zenodotum: *Εἰς τὸν οὐρανὸν τοξεύεις, in cælum jacularis.*

(12) *In aquam seminare.*] Theognis:

Ἴσον καὶ σπείρειν πάντων ἄλδς πολυῆς.

Par ut qui æquoreis semina mandat aquis

(13) *Sacrosancti monachi.*] De his, opinor, Martyrologium Romanum, 3 Augusti: « Apud Indos Persis fuitimos passio sanctorum monachorum, et aliorum fidelium, quos Abenner rex persequens Ecclesiam Dei, diversis affectos suppliciiis cædi jussit. » Nisi in Martyrologio intelligantur ii de quibus supra in hac Vita, cap. 1.

(14) *Caprea cum leone pugnam iniit.*] Apud Suidam senarius: *Μὴ πρὸς λιόντα δορκᾶς ἀψωμαι μάχης. Ne cum leone caprea pugnam sumpsero.*

(15) *Asinus es tyram audiens.*] Notissimum vulgo: *ὄνος λύρας, videlicet ἀκρατής: Asinus tyra auscultator.* Vide Paræmiographo.

(16) *Seruch.*] An *Sarug* intelligit filium Reu, Genes. xi? Certe Epiphanius in Panarii principio originem idololatariæ deducta a Thare et Seruch. Thare autem Sarug avum habuit in Latino Bibliorum textu. Et qui in Latino textu est *Sarug*, in Græcò est *Σαρούχ*, ut nullum dubium sit, quin Damascenus ad locum illum Bibliorum et Epiphanius respiciat.

DECEMBRIS XXV.

VITA SANCTÆ EUGENIÆ (1),

VIRGINIS AC MARTYRIS,

AUCTORE INCERTO (2).

CAPUT PRIMUM. — In septimo consulatu suo Commodus (3) imperator direxit illustrissimum virum Philippum (4) ad Ægyptum, ut præfecturam ageret Alexandriæ, et omnes potestates quæ per totam Ægyptum administrabantur ejus arbitrio deservirent.

Hic itaque cum uxore Claudia, cum duobus filiis Avito et Sergio, et cum filia Eugenia, ab urbe Romana ad urbem Alexandriam dum venissent, et Romana gravitate ageret præfecturam, atque omnem provinciam Ægypti Romanis legibus adornaret, cum-

etis quidem magicam curiositatem sectantibus finem imposuit, Judæos vero nec nuncupationem nominis habere permisit, Christianos autem procul ab Alexandria tantum debere esse constituit. Ipse vero plus licet philosophorum amicus quam fautor idolorum, Romanis tamen superstitionibus, ac si religiosus cultor, instabat, non rationi, sed traditioni concordans.

CAP. II. — Eugeniam igitur filiam suam dum litteris liberalibus perfectissime docuisset, et tam Latino eam quam Græco eloquio instruxisset, etiam philosophiam doceri permisit. Erat enim acris ingenii, et tam memoriæ capax, ut quidquid audiendo semel vel legendo potuisset arripere, perpetuo retineret. Erat autem Eugenia pulchra facie et eleganti corpore, sed pulchrior mente, et formosior castitate. Igitur cum quintodecimo ætatis suæ anno ab Aquilio, Aquilii (5) consulis filio peteretur sponsa, interrogatur a patre utrum petenti juveni illustrissimis orto natalibus consentiret? Illa respondit: Maritus moribus, non natalibus eligendus est; ipso enim, non parentibus ejus utendum est. Igitur cum aliis atque aliis poscentibus animo castitatis **341** obsisteret, pervenit ad manus ejus beatissimi Pauli apostoli doctrina; et licet sub paganissimis parentibus ageret, esse tamen cœpit animo Christiana.

CAP. III. — Et quoniam jussi fuerant Christiani ab Alexandria urbe discedere, rogat parentes ut spectandi gratia permitteretur prædia sua in suburbano Alexandriæ posita circumire. Cumque statim ut poposcerat impetrasset, et ab urbe properaret ad vil-
C lam, audit Christianos psallentes atque dicentes: Omnes dii gentium dæmonia, Deus autem noster cœlos fecit (*Psal. xcvi*). Hæc ita audiens suspiravit et flevit, et dicit ad eunuchos pueros nomine Protum et Hyacinthum: Scio vos mecum litteris eruditos et digna simul et indigna hominum legimus gesta, philosophorum quoque syllogismos vano labore constructos studio scrupulosissimo transegimus: Aristotelica argumenta et Platonis ideas, et Epicuri sectas, et Socratis monita et Stoicorum; et ut breviter cuncta complectar, quidquid cantat poeta, quidquid orator invenit, quidquid philosophus cogitat, una hac sententia excluduntur, qua tripudiantes Christianos audimus psallere: Omnes dii gentium dæmonia, Deus autem noster cœlos fecit. Confessio et pulchritudo in conspectu ejus, sanctitas et magnificentia in majestate ejus. Igitur jubet conferre sermonem: et Apostolus legitur, et Propheeta laudatur; sit concordia fidei, et qua arte ad penetralia sapientiæ diviniæ absque sui separatione perveniant, consilio ardenti definitur. Dominam me, inquit, vobis usurpata potestas attribuit, sed sororem sapientia fecit. Simus ergo fratres, sicut divina sapientia ordinavit, non sicut se jactat humana temeritas. Pergamus pariter ad Christianos, et sicut ordinaverò, properemus. Helenum audio dici episcopum, cujus est habitatio illa in qua die noctuque audiuntur Deo suo cantare, quos etiam nos, quoties transimus, psallentes audimus.

A Sed hic episcopus variis dicitur Ecclesiæ suæ occupationibus detineri. His autem qui in divinis laudibus vacant, Theodorum quemdam presbyterum constituit, cujus tanta miracula narrantur, ut etiam cæcos suis orationibus illuminet, et dæmones effuget, et infirmantibus afferat sanitatem: sane ad diversorium hujus congregationis, in quo Deo canitur, nullam patitur venire seminarum. Hoc ergo considerans, tondere me arbitror, ut crastina nocturna profectio ordinata per ipsos nobis transitum præbeat. Vobis itaque duobus juxta basternam (6) ambulantis, et cæteris præcedentibus ad locum deponar a vobis; et vacua pertranseunte basterna, nos tres (7) herili habitu simul ad Dei homines properemus. Placuit utrisque consilium; et sequenti nocte, sicut ordinaverat, adimpletur.

CAP. IV. — Tantam autem credentibus sibi Christus gratiam exhibere dignatus est, ut eadem hora qua ad monasterium pervenerunt, sanctus Helenus superveniret episcopus. Et quia mos est apud Ægyptum, quando circumeunt monasteria episcopi, psallentium eos sequatur exercitus; supervenit idem Helenus Heliopolis episcopus, et cum eo amplius quam decem millia virorum, psallentium ac dicentium: Via justorum recta facta est, et iter sanctorum præparatum. Audiens hæc Eugenia, dixit ad socios: Considerate vim carminum, et videtis ad nos respicere quidquid modulatis vocibus psallunt. Denique cum de Deo vero noster tractatus in dispositione mutui sermonis haberetur, audivimus hoc cantare:
C Quoniam omnes dii gentium dæmonia, Deus autem noster cœlos fecit. Et ecce nunc arripientibus nobis iter, quo recedere cupimus a culturis idolorum, et ut ad Christianam culturam perveniamus, gratiam promereri, ecce millia hominum nobis occurrunt, una voce clamantium et dicentium: Via justorum recta facta est, et iter sanctorum præparatum. Intellegamus ergo quo pergat hic populus; et si ad hoc habitaculum vadunt quo nos ire disposuimus, jungamur canentibus turbis, et advenientibus computati, ingrediamur ut socii, quousque notitias colligamus.

CAP. V. — Igitur cum se junxissent psallentibus, inquirunt quis esset senior, qui solus vehiculo aselli uteretur in medio populi sequentis et præcedentis; audiunt quod hic esset Helenus episcopus, ab infantia Christianus: qui dum infantulus in monasterio cresceret, tantæ sanctitatis virtutibus augebatur, ut si quando missus fuisset ignem (8) e vicino petere, ardentibus prunas vestimento deferret illæso. Denique ante, inquit, paucos dies venit quidam magnus, qui verborum argumentis populum Dei conabatur evertere, dicens falsum istum esse episcopum, se missum esse a Christo ad docendum. Hic autem erat versutissimus, et de Scripturis divinis populum seducebat. Denique omnis turba Christianorum accessit ad hunc, quem videtis, Patrem nostrum, et dicit ei: Audivimus Zaream, quod ipse sit missus a Christo: constitue diem in quo eum aut recipias tibi socium, aut, si potes, convincas falsa dicentem. Igitur constituitur

diēs et locus in medio Heliopolis civitate : venit Za- A reas magus cum artibus suis, 342 venit et Helenus episcopus cum orationibus suis. Cumque populum salutasset, ait : Nunc probabitur spiritus qui sunt a Deo (*I Joan. iv*). Et conversus ad Zaream, cœpit verborum ingens habere luclamen; sed quia versutus erat nimis, et concludere eum sermonum ratione non potuit, respiciens populum fortiter lædi, quod Zareas superior abscederet in verbis, modicum silentium postulavit, et ait ad populum : Pauli apostoli in hac parte monita omnino tenenda sunt; dicit enim Timotheo discipulo suo : Noli verbis contendere; ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium (*II Tim. ii*). Sed ne hoc testimonium non quasi cœuti, sed quasi timidi proferamus, accendatur ignis in media civitate, et ingrediamur pariter flammam : et qui ustus non fuerit, credamus quod hunc miserit Christus. Tunc omnibus sententia placuit. Statim denique ignis copiosus accensus est. Tunc beatus Helenus jubet Zaream introire flammam. Cui Zareas inquit : Ingredere tu primus, qui hoc proposuisti. Consignans se igitur beatissimus pater Helenus, expansis manibus ingentes flammam intrat (9); et stans illic dimidia fere hora, neque capillis, neque vestimentis ex aliqua parte violatis, ut Zareas quoque intraret similiter imperabat. Sed Zareas reluctare cœpit et fugere. At ubi iuvitum illum populus in ignibus tradidit, statim eum circumdans flamma cœpit exurere. Et immittens se sanctus Helenus, licet semiustum, vivum tamen eripuit, quem cum dedecore eliminavit populus de finibus regionis hujus. Hunc, sicut videtis, quotidie quocumque perrexerit, in Dei laudibus populus comitatur.

CAP. VI. — Audiens hæc beata Eugenia, ingemuit, et procidit ad pedes ejus, qui sibi retulerat ista, et ait : Obsecro te ut me illi una cum istis duobus fratribus meis insinues, ex idolis enim converti volumus ad Christum. Et quia simul hoc desinivimus, et fratres sumus, etiam hoc ab eodem impetrare volumus, ut nunquam nos patiatur ab invicem separari. Et ille : Nunc, inquit, silete, quousque ingressus monasterium ad quod pergit paululum requiescat, et cum opportunum fuerit, intimabo ei omnia secundum verbum tuum. Interea dum appropinquasset monasterio ad quod pergebat, ecce et illi egrediuntur obviam patri, hymnum Deo dicentes : Suscepimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui (*Psal. xlvii*). Ingredientibus episcopo et populo, etiam ingreditur Eugenia, cum Hyacintho et Proto comitibus suis, tantum ei nota cum quo sermonem habuerat.

CAP. VII. — Perfectis igitur matutinis laudibus, paululum requievit episcopus, et jussit sibi ad sextam præparari, ut divina mysteria celebraret, ut dum sextam cœpisset, nona ad refectionem jejunantium opportune perveniret. Requiescens autem episcopus, somnium vidit, in quo ad simulacrum femine ducebatur, ut illi sacrificaret. Tunc dixi, inquit, in somnio his qui me tenebant : Permittite me ut loquar cum dea vestra. Et cum me permisissent loqui, dixit ei

Cognosce te creaturam Dei esse, et descende, et noli te permittere adorari. At illa, his auditis, descendit, et secuta est me, dicens : Non te deseram, quousque me creatori meo restituas et conditori. Igitur cum ista in animo episcopi volverent, accessit ad eum Entropius, cum quo locuta fuerat Eugenia, et dixit ei : Tres pueri fratres unanimiter culturam simulacrorum relinquentes, Christo servientium numero in isto monasterio se sociari desiderantes, et hodie vestigia tua prosequentes, huc ingressi sunt : poscentesque me, cum lacrymis postulaverunt, ut mereantur notitiæ tuæ beatissimæ revelari. Tunc beatus Helenus dixit : Gratias tibi, Jesu bone, refero, qui me prævenire fecisti hujus rei notitiam. Tunc convocari ad se præcepit pueros; et apprehendens manum Eugeniæ, fudit orationem. Quam cum complexisset, tulit sequestratim eos, et gravissimo vultu quidam dicerentur interrogat, vel cujus nationis essent credidit inquirendum. Ad hæc Eugenia respondit, Cives : inquit, Romani sumus : unus ex his duobus fratribus meis Protus dicitur, alius Hyacinthus, ego vero Eugenijs nuncupor. Cui beatus Helenus dixit : Recte te Eugenijs vocas; viriliter enim agis, et confortetur cor tuum pro fide Christi. Ergo recte vocaris Eugenijs. Nam et hoc scias, quia Spiritu sancto nos et te Eugenijs corpore ante prævidimus, et qualiter huc veneris, et quod isti tui sint, non me passus est præterire. Sed hoc mihi Dominus revelare dignatus est, quod gratissimum ei habitaculum in corpore tuo præparasti, custodiendo virginitatis præmium, et præsentis temporis blandimenta fallacia respuendo. Scito autem te pro castitate multa passuram; sed non te deseret ille cui te ex integro tradidisti. Ad Protum autem et Hyacinthum conversus, ait : In corpore servitutis positi, ingenuam dignitatem animi tenuistis fortiter et tenetis. Unde vobis, me tacente, Christus Dominus loquitur, dicens : Amen dico vobis, jam non dicam vos servos, sed amicos (*Joan. xv*). Unde et vos beatus annuntio, quia concordastis Spiritui sancto, quia 343 unanimiter consensistis monitis Salvatoris, simul ad gloriam pervenientis illam percepturi. Hæc beatus Helenus, nullo alio teste præter Deum, locutus est in medio, et jussit eam sic in virili habitu permanere; et non eum deseruerunt, quousque baptismatis sanctificatione instructi, monasterio ad quod festinaverant sociarentur.

CAP. VIII. — Redeamus autem ad illud tempus, quo Protus et Hyacinthus auferentes Eugenijs, abierunt. Basterna igitur, jumentis ambulantijs et pueris qui præibant, vacua pervenit ad matrem. Videntes autem eminus properantes pueros, et basternam venientem, occurrerunt cum gaudio universi; et invenientes vectorium vacuum, omnes simul mugitum reddiderunt, sit quoque repente totius civitatis strepitus. Quis enim audire poterat præfectum filiam charissimam perdidisse? Erat itaque planctus inæstimabilis, fletus immensus : lugebant universi confusi : parentes filiam, sororem fratres, servi domi-

nam; et tenebat universos mœror, et infinita animi tribulatio. Fitque per totam provinciam inquisitio, interrogantur aruspices, inquiruntur pithones; sacrificiis quoque et sceleratis superstitionibus dæmonia interrogantur, ut quo venisset Eugenia indicarent. Hoc solum omnes dicebant, quod eam dii de cœlo rapuissent. Creditur factum pater; et fletum ad consolationem revocans, dat festa responsis, et deorum illam numero consecrans, ex auro puro ejus fecit fieri simulacrum: quod ita cœpit excoli, ut non minorem honorem quam diis suis exhiberent. Mater tamen ejus Claudia, et fratres Avitus et Sergius, nulla poterant ratione consolationem accipere, sed erant intolerabiliter lugentes eam

CAP. IX. — Beata autem Eugenia virili habitu et animo, in prædicto virorum monasterio permanebat: atque ita in divinis eruditionibus profecit, ut intra secundum annum omnes scripturas divinas memoria retineret. Tanta in ea erat animi tranquillitas, ut unam illam omnes dicerent ex numero esse angelorum. Quis enim deprehenderet quod esset femina, quam virtus Christi et virginitas immaculata protegebat, ut mirabilis esset et viris? Sermo enim ejus erat humilis in charitate, clarus in mediocritate, vitiis carens, et facundiam fugiens, omnes in humilitate superabat. Nullus illa ad orationem inveniebatur anterior, efficiebatur autem omnibus omnia: tristem consolabatur, læto congaudebat, irascentem uno sermone suo mitigabat; superbientem ita suo edificabat exemplo, ut ovem subito e lupo factam se credere delectaretur. Tantam a Deo et gratiam consecuta, ut quemcumque in dolore positum visitasset, omnis statim dolor recederet, et omnis salubritas adveniret. Comites autem ejus Hyacinthus et Protus comitabantur eam, et erant in omnibus obtemperantes ei.

CAP. X. — Tertio igitur anno conversionis ejus, abbas qui præerat fratribus in monasterio, migravit ad Dominum. Post cujus abscessum omnibus visum est ut sibi beatam Eugeniā eligerent abbatem. Tunc beata Eugenia metuens se feminam contra regulam viris præponi; item timens ne omnes unanimiter deprecantes sperneret, ait ad eos: Obsecro vos ut Evangelium in præsentem adhibeatis. Quod cum fuisset allatum, dixit: Quotiescumque Christianis aliquid eligendum est, Christus est ante omnia auscultandus. Videamus ergo in hac electione vestra quid ipse præcipiat, ut et vestris iussis, et ipsius monitis intendamus. Et revolvens Codicem, venit ad locum, et cœpit legere, dicens: Dixit Jesus discipulis suis: Scitis quia principes gentium majores sunt his quibus dominantur, et principatum eorum gerunt (*Matth. xx*). Apud vos autem non est sic; sed si quis in vobis vult primus esse, sit vester ultimus; et si quis inter vos voluerit esse dominus, sit vester servus (*Lucæ xxii*). Et his dictis, adjecit: Ecce, inquit, et vestris iussis obtemperans, decrevi primatum suscipere, et Domini iussionibus obedire, ultimum me vestræ charitati consituro. Exhilaratur omnium causa in consensu ejus: ipsa tamen ante omnes opus monasterii

A quod infima solebat exercere personam suscepit; in omnibus aquam portare, ligna concidere, munditias adhibere. In eo denique loco habitaculum sibi elegit, ubi ostiarius monasterii manebat, ne vel ipso se superiorem ostenderet. Sane refecionem fratrum sollicitè curabat, et psallendo Deo ordinem fortiter custodiebat; et tertiæ, sextæ, nonæ, ves, erinis vel nocturnis atque matutinis horis tam cautissime insistebat, ut videretur jam perisse Deo, si horarum vel quidpiam spatii absque divinis laudibus aliqua præterisset. Ita denique in hoc opere esse Deo clarior cœpit, ut dæmones ex obsessis corporibus pelleret, et cæcorum oculos aperiret. Sed quia multa singulatim narrare intendo per ordinem, quantum permittit brevitatis, accedamus.

CAP. XI. — Matrona quædam Alexandrina, cæteris matronis præstantior, nomine Melanthia, audiens opinionem ejus, venit ad eam, quia quartana gravissime et jam per annum et eo amplius vexabatur. Quam cum beata Eugenia oleo perunxisset, omnem continuo **344** violentiam fellis evomuit. Et sanissima reddita, pedibus ad suum diversorium properavit, quod in vicino monasterii possidebat. Ordinavit interea munera, scyphos argenteos tres implet solidis, et hos sanationis suæ gratia mittit ad beatam Eugeniā. Cui gratanter remittens quæ miserat, ait: Abundamus, et superabundamus omnibus bonis. Unde te, parens charissima Melanthia, ut ista egentibus magis ac necessitatibus patientibus divides, hortor et moneo.

CAP. XII. — Audiens Melanthia, constriata est; et veniens, cœpit rogare et ampliora promittere. Fit assidua circa beatam Eugeniā, et in nullo deprehendens quod esset femina, elegantia decipitur juvenutis. Videns eam, juvenem per veritatem putabat esse terrenum; se autem non sanctitate ejus, sed aliqua arte existimans fuisse salvatam, in concupiscentia ejus elabatur; et putans amplioris pecuniæ cupidior, cœpit infinita offerre, et ampliora promittere. Cumque sæpius eadem precaretur, et grato animo oblata sibi ab Eugeniā cerneret reddi, declinat ad majorem interitum, ægritudinem simulans. Quam cum beata Eugeniā rogata visitaret, sedenti ante lectum suum sanctæ Eugeniæ talia cœpit producere: intolerabilis circa te amor pectus meum exagitat, nec ullum remedium fatigationi meæ reperire potui, nisi ut te omnium rerum mearum dominum instituam. Quid te ipsum vanis et inanibus abstinentiis crucias? Ecce possessionum locupletatio infinita, et ecce aurum pondus immensum, et argenti ministerium copiosum, et familiæ infinitus est numerus: dignitas generositas est mihi; hoc anno absque fillis viduata sum, succede pro eis in facultatibus meis, et non solum rerum mearum, sed meus esto jam dominus. Cumque hæc et his similia loqueretur, dixit ad eam Eugenia: Recte nomen tuum digrediens testatur perfidiam; magnum enim te diabolo habitaculum præparasti: discede a servis Dei, deceptor et illecebrosa Melanthia; nos enim aliter mi-

lijamus. Habeant opes suæ sui similes dominos, nos delectat mendicare cum Christo. Affatim dives est, qui cum Christo pauper est. Fugiant a te imagines concupiscentiæ, non est enim salutis tuæ ista quæ te invasit Insania. Draconis habitaculum facta, venenum effundis; sed nos, Christi invocato nomine, venenorum tuorum virus evadimus, et misericordiam Domini invenimus.

CAP. XIII. — Tunc illa deceptionis suæ pudorem non ferens, sperans se detegi, nisi prior ipsa detegeret, reversa Alexandriam, adire præfectum statuit, hoc ordine deceps; Scelerum juvenem, simulantem Christianam religionem incurri; et dum medendi gratia, qua dicitur posse infirmitatibus prodesse, ad me venire permetterem, unam me ex illis existimans de quarum pudore bacchatur, ausus est impudenter alloqui, et verbis procaçibus ad crimen hortari; et nisi dedissem vocem in præsentem, et ancillæ meæ sorsam liberata solatio, more barbarico suæ me libidini captivasset. Audiens hæc præfectus, nimio furore inflammatur, et jubet ad loca monasterii destinari, qui eum vincitum ferro cum omnibus commorantibus deponerent. Deponuntur itaque omnes in vinculis; et quia unius carceris eos non ferebat locus, per diversas custodias dividuntur. Post hæc statuitur dies funeris, in quo alii ad bestias, alii vero ad ignes, alii ad diversa supplicia dampnentur. Fit rumor immensus, impudens quoque fama cunctam Ægypti peragravit provinciam. Omnes credunt, omnes condemnant, et omnibus verisimile videtur Melanthiam illustrem feminam mentiri non posse. Quid multa? Venit dies C funerum constitutus, et in qua universæ civitates in vicinis positæ conveniunt, ut viderent serarum traditi morsibus corruptores; introducuntur in catenis, et a collaribus ferrejs cum beata Eugenia; et nullo agnoscente quod esset femina, clamor populi diversis sententiis ingruëbat. Tunc jubetur adduci propinquius, ut non per internuntios eam præfectus audiret, sed ex ore ejus addisceret veritatem. Aptantur equulei et verrera, flammæ, tortores, et cætera quæ solent abscondita cordis exsculpere, præparantur.

CAP. XIV. — Tunc præfectus Philippus dixit: Dic, sceleratissime Christianorum, hoc vobis Christus vester tradidit in mandatis, ut operam corruptionibus delis, et pudorem atque verecundiam matronalem fraudulenta astutia capiatis? Dic nunc, furcifer, quæ te temeritas coegit, ut illustrem feminam Melanthiam appeteres, et ingressus sub specie medici, castitatem generosissimam ad lupanariam ignominiam provocares? Audiens hæc beata Eugenia, capite demisso, ne possit agnosci, taliter dedit præfecto responsum; Dominus meus Jesus Christus, cui ego servio, castitatem docuit, et integritatem corporis custodiantibus vitam promittit æternam. Hanc autem Melanthiam falsam testem nunc possumus declarare, sed melius est ut nos patiatur mala quam illa, dum convicta fuerit, aliquid patiat, ne et fructus patientiæ nostræ depercat; sed tamen, si per victoriam principum testetur vestra sublimitas quod 345

A non in eam ipsam retorqueatis sententiam, et hæc fallax testis nihil patiat, nunc probabimus crimen quod nobis objicit, redundare in eam.

At ubi testatus est per principum salutem præfectus, promittens ad omnia quæ postulabat effectum, dixit Eugenia: O Melanthia nigredinis nomen, et tenebrosa Melanthia, applicari fecisti aculeos, suspendi præcipis Christianos. Damna, percutite, incende, bene nos accipis; non tamen tales habet fanulos Christus, quales tu testaris. Tamen adduci præcipe ancillam, quam testem nostri criminis esse dixisti, ut ex ore ejus possit denudari mendacium. Cumque applicata fuisset in conspectu judicis, coepit dicere: Istum juvenem impudicissimum, frequenter quidem circa viles personas detectum in adulterijs, ipsa impunitas ad hoc eum perduxit, ut etiam dominæ meæ circa primam horam diei cubiculum impudenter ingressus, primo quidem sermone quasi pro salute ejus veniret indicaret; secundo pro sua concupiscentia; et tertio etiam ad violentiam, si cursim ego ingressa familiam non vocassem, quæ hodie hujus criminis testis est. Tunc præfectus ex familia adesse jubet aliquos, qui ita gestum esse suo testimonio confirmarent. Cumque applicarentur singuli ita esse ut illa dixerat testabantur. Tunc iudex vehementer commotus, ait: Quid ad hæc, infauste, dicturus es, quem tot revincunt testes, tantaque indicia manifestant?

CAP. XV. — Ad hæc beata Eugenia ait: Tempus loquendi est, quia tempus tacendi transiit (Eccli. iii). Optaveram quidem crimen objectum in futuro iudicio denudari, et castitatem meam illi soli ostendere, cuius amore servanda est. Tamen ne glorietur in servos Christi fallax audacia, et paucis pandam veritatem, non ad jactantiam humanæ declamationis, sed ad gloriam nominis Christi. Tanta enim est virtus nominis ejus, ut etiam feminæ in timore ejus positæ virilem obtineant dignitatem; et neque ei sexus diversitas fide potest inveniri superior, cum beatus Paulus apostolus, magister omnium Christianorum, dicat quod apud Dominum non sit discretio masculi et feminæ, omnes enim in Christo unum sumus (Galat. iii). Hujus ergo normam animo fervente suscepi, et ex confidentia quam in Christo habui, nolui esse femina, sed virginitatem immaculatam tota animi intentione conservans, virum gessi constanter in Christo. Non enim infrunitam honestatis simulationem assumpsi, ut vir feminam simularem; sed femina viriliter agendo, virum gessi, virginitatem quæ in Christo est fortiter amplectendo. Et hæc dicens, scidit a capite tunicam, qua erat induta, et apparuit femina. Et statim ad præfectum ait: Tu mihi quidem secundum carnem pater, Claudia mater est, et fratres hi duo qui tecum sedent, Avitus et Sergius. Ego autem Eugenia filia tua, quæ pro amore Christi mundum omnem cum deliciis suis respui tanquam stercus. Ecce Protus et Hyacinthus eunuchi mei, cum quibus scholam Christi ingressa sum: Christus autem tam idoneus ibi exstitit, ut victricem libidinum omnis pol-

lutionis me faceret per misericordiam suam, cui A exhibeas, vel, deposita dignitate, etiam propriis facultatibus cedas. »

CAP. XVI. — Agnoscentes itaque pater filiam, et sororem fratres, servi dominam, currunt statim ad eam; et effundentes lacrymas in conspectu populi, amplexibus ejus incumbunt. Nuntiatum factum Claudiæ matri, et statim cursu concito ad spectaculum venit. Deferuntur vestimenta auro texta, et licet invita, induitur, atque in excelso tribunali posita, in sublime attollitur, et ab omni populo clamatur: Unus Christus, unus et verus Deus Christianorum. Sane sacerdotes et episcopi, qui cum multo populo Christiano ante amphitheatrum erant, et dum fuissent interfecti hi qui accusabantur, ab eisdem sepelirentur, ingrediuntur, Deo hymnum dicentes, atque omnes una voce clamantes: Dextera Domini glorificata est in virtute, dextera manus tua, Domine, confregit inimicos. Tollitur ergo in triumpho Eugenia; et no tanto gaudio populi ejus defuisset probatio castitatis, visus est ignis de cælo descendens, qui ita circumdedit domum Melanthis; et nec vestigium alicujus rei quæ ad eam pertinebat remanserit. Fit gaudium populi cum timore Dei; ecclesia quæ jam, quasi viduata, octavo anno clausa fuerat, reseratur. Revocatur Christianorum populus, baptizatur præfectus in fascibus constitutus, baptizantur filii ejus, baptizatur mater ejus Claudia. Restituit privilegia Christianis, et mittit relationem ad Severum imperatorem de Christianis, et memorat satis reipublicæ Christianos prodesse, ideo debere eos absque persecutione aliqua in urbibus habitare. Consentit relationibus imperator, et fit tota Alexandrina civitas quasi una ecclesia. Eratque omnibus civitatibus gaudium, et dignitas Christiani nominis florescebat.

CAP. XVII. — Sed quia semper sanctitatem æmulatio sequitur inimici, et contra bonitatem pugnat malitia: consilio diaboli aliqui ex honoratis Alexandriæ, cultores idolorum, accipientes 346 ægre quod Christianis privilegia tribuisset, venientes ad regem, dixerunt statum reipublicæ conturbatum a Philippo, qui cum nono anno in fascibus irreprehensibiliter administraverit, nunc decimo anno (10) perdidit omnia. Denique deorum immortalium deseruit cæremonias, et omnem civitatem ad culturam cujusdam hominis quem Judæi occiderunt convertit. Non est egibus vestris ulla reverentia. Passim quisque ut voluerit templa reverenda ingreditur, non ut colendi benevolentiam prætetendat, et non ut deos esse quos colimus credat; sed ut dicat infinitas blasphemias, saxa aut metalla potius quam divini nominis signa. Hæc et similia multa dicta sunt Severo et Antonino Augustis. Qui commoti (11), direxerunt ad eum hujusmodi decreta: « Divus parens noster, Commodus quondam Augustus, non ut præfectum, sed ut regem (12) te Alexandriæ ordinavit atque constituit, ut dum in vita maneres, successorem nullum susciperes. Unde his beneficiis ejus superaddere cupientes, statuimus ut diis omnipotentibus solitam culturam

quæreret percutere eum, et non posset, quia omnis civitas in amore ejus durabat, immisit ei qui se fingerent Christianos, etredientes, percusserant eum (15) in oratione Dominica constitutum. Post traduntur percussores præfecto Perennio. Ille autem conscius jussionis suæ et quasi audiendos custodiæ mancipavit, post paucos autem dies principum indulgentia relaxatos dimisit. Beatissimus autem Philippus post percussuram tribus diebus in corpore esse permissus est, non ad aliud, nisi ad corda dubia confirmanda; nam ut migraret ad Dominum, martyrii se noluit corona fraudari, et ipse hanc ut reciperet oravit. Nam qui in corpore positus dæmonia fugabat, et illuminabat oratione cæcos, quanto magis se nolisset palma privari? Poterat utique quod volebat impetare sine dubio; et ita recepit ut particeps nominis Philippi, esset particeps et coronæ; et susciperent martyres collegam, quem merito Ecclesia suscepit sacerdotem. Juxta atria itaque ibi sancta Eugenia filia ejus monasterium Christi virginibus collocaverat, illic suum jussit collocari corpusculum, in quo loco beatissima Claudia xenodochium fabricabat, et constituit prædia quæ susceptionibus peregrinantium deservirent; ipsa autem cum Avito et Sergio filiis, et cum beata Eugenia regressa est Romam.

CAP. XIX. — Post hæc autem spatia temporum, veniens Perennius præfectus (14), dum Alexandriæ quæreret percutere eum, et non posset, quia omnis civitas in amore ejus durabat, immisit ei qui se fingerent Christianos, etredientes, percusserant eum (15) in oratione Dominica constitutum. Post traduntur percussores præfecto Perennio. Ille autem conscius jussionis suæ et quasi audiendos custodiæ mancipavit, post paucos autem dies principum indulgentia relaxatos dimisit. Beatissimus autem Philippus post percussuram tribus diebus in corpore esse permissus est, non ad aliud, nisi ad corda dubia confirmanda; nam ut migraret ad Dominum, martyrii se noluit corona fraudari, et ipse hanc ut reciperet oravit. Nam qui in corpore positus dæmonia fugabat, et illuminabat oratione cæcos, quanto magis se nolisset palma privari? Poterat utique quod volebat impetare sine dubio; et ita recepit ut particeps nominis Philippi, esset particeps et coronæ; et susciperent martyres collegam, quem merito Ecclesia suscepit sacerdotem. Juxta atria itaque ibi sancta Eugenia filia ejus monasterium Christi virginibus collocaverat, illic suum jussit collocari corpusculum, in quo loco beatissima Claudia xenodochium fabricabat, et constituit prædia quæ susceptionibus peregrinantium deservirent; ipsa autem cum Avito et Sergio filiis, et cum beata Eugenia regressa est Romam.

CAP. XX. — Igitur filios Philippi cura omni gaudio senatus recepit Romanorum, et unum proconsulem Carthaginem, alium vicarium Africa dirigunt. Ad beatam autem Eugendam cum multæ matronæ convenirent, et pene omnes virgines, quasunque potuisset, notas aut amicas, faceret etiam Christo credere, et in virginitate dominica permanere; quædam ex regio genere virgo, Basilla nomine, cupiebat eam attingere. Sed quia causa nominis Christiani ad eam ire non poterat, rogabat per internuntium fidelem, ut eam de religione Christiana instrueret. Tunc beata Eugenia convocat ad se beatissimos comites suos Protum et Hyacinthum, et dicit eis: Accingimini militia ad quam vos convocat Christus; quo vos Basillæ offeram sub specie muneris, ut vos eam in Christo faciatis ancillam. Fit itaque hujus muneris gratia; et suscipit Basilla quasi famulos, sed eos quasi apostolos honorabat. Vacabat autem cum eis omni hora; et quasi eunuchos servitio habens, non diebus, non

noctibus a colloquiis Dei et orationibus cessabat. Igitur Cornelius cum esset in urbe Roma sacræ legis antistes, pervenit ad eam latenter, et baptizavit eam. Confirmata autem beata Basilla in timore Dei, procurante misericordia Christi, pene omnibus noctibus mutuis se fruebantur aspectibus ipsa et beata Eugenia.

CAP. XXI. — Omnibus itaque viduis Christianis conventus erat ad beatam Claudiam, et omnibus virginibus conventus erat ad beatam Eugeniã. Sanctus autem Cornelius papa urbis Romæ, omni vespere Sabbati quæ lucebat in Dominico die, dabat eis noctem hymnis pervigilem, et pullorum canoribus noctis quietæ agebat ejus sacrosancta mysteria, et ita confirmabat eos sabbato. Eugenia autem et Basilla, ut memoravi, omnibus se pene noctibus fruebantur in Christo, et alterno se eloquio renovabant. O quantas per Eugeniã virgines Salvator invenit! **347** quantas etiam per Basillam Christus sponsas obtinuit! quantæ per Claudiam viduitatem prompta voluntate servarunt! quanti juvenes per Protum et Hyacinthum Christo Domino crediderunt!

CAP. XXII. — Valeriano itaque et Gallieno imperantibus, orta sedito de Christianis est, eo quod Cyprianus Carthaginem everteret, et Cornelius Romam. Data est ergo auctoritas ad Paternum proconsulem, ut Cyprianum occideret. Cornelius autem quia a multis Romanis etiam illustribus fovebatur, erat in abditis. Tunc beata Eugenia videns Basillam, ait: Revelatum est mihi a Domino quod pro virginitate passura sis. Et Basilla ad Eugeniã respondit: Et mihi, inquit, dignatus est Dominus demonstrare quod martyrii coronam duplicem capias: unam, quam apud Alexandriam pro justis laboribus acquisisti; et aliam, quam in effusione tui sanguinis consecutura es. Tunc beata Eugenia expandens manus suas, dixit: Domine Jesu, Altissimi Filius, qui ad salutem nostram venisti per virginitatem matris, tu per virginitatis præmium omnes quas mihi credidisti perduc ad regnum gloriæ tue.

CAP. XXIII. — Residentibus autem sanctis virginibus Christi, quæ erant cum Eugenia et Basilla, dixit omnibus beata Eugenia: Ecce vindemiæ tempus est, in quo succidunt botri, et pedibus conculeantur, sed post hæc regalibus conviviis apponuntur. Absque eorum sanguine nulla potestas imperii, nulla illustris dignitas decoratur: et vos palmites mei, et meorum viscerum botri, estote parati in Domino. Virginitas enim est orimæ virtutis iudicium Deo proximum, similis angelis, parens vitæ, amica sanctitatis, via securitatis, domina gaudii, dux virtutis, fomentum et corona fidei, adminiculum et subsidium charitatis. Nihil ita nobis laborandum, nihil ita est enitendum, nisi cum virginitate vivamus, aut quod est gloriosius, pro virginitate etiam moriamur. Quæ sunt hujus mundi blandimenta fallacissima, et cum gaudio temporali veniunt, et cum perpetuo dolore discedunt: faciunt momentaneum rictum, ut æternum fletum infligant; tribuant fugi-

PATROL. LXXIII.

tivos flores, ut marcidiores perseverantes advecent: mentiuntur securitatem transeuntis temporis, ut perpetui sæculi cruciatibus tradant. Ideoque charissimæ virgines, quæ mecum in agone virginitatis nunc usque accurristis, permanete in amore Domini, quem cœpistis. Tempus flendi temporaliter, sine fastidio et horrore sufferte, ut tempora gaudii æterni cum omni possitis dilectione suscipere. Ego enim commendavi vos Spiritui sancto, et credo quod vos mihi integras omnes illibatasque constituat. Nolite itaque faciem meam ex hoc corporaliter querere, sed gesta et actus per spiritum contemplantini. Et his dictis, osculata est universas, et flentes fortissimo animo consolabatur. Dicentibus autem sibi vale invicem Basilla et Eugenia, oratione facta discedunt.

CAP. XXIV. — Ecce eodem die perrexit una ex ancillis ad Pompeium sponsum Basillæ, quæ et dixit: Quia te dominam nostram Basillam novimus ab imperatore meruisse, sextus et eo amplius est annus quam tu in tenero ætatis anno ut postea acciperes distulisti; sed patrualem ejus Helenum scias esse Christianum, et hanc ita factam Christianam, ut tibi omnino non nubat. Nam et duos eunuchos Protum et Hyacinthum simulavit se illi donum offerre Eugenia, quos illa quasi dominos excolit, et quotidie pedes eorum ac si deorum immortalium osculatur, quia ipsi auctores sunt artis magicæ, quam Christiani committunt. His auditis, Pompeius statim cucurrit ad Helenum patrualem ejus, qui et nutritor ejus erat et tutor, et dicit ei: Intra hoc triduum nuptias meas celebrare disposui, pro qua ro fac me videre sponsam meam, quam mihi domini rerum invictissimi principes fieri conjugem præceperunt. Ille, his auditis, agnovit proditum negotium, ait ad eum: Quousque anni transirent infantie ætus, meam circa eam tutelam pro germanitate patris ejus, et pro ipso nutrimento exercui; nunc vero quia cœpit sui esse arbitrii, in sua vult esse potestate. Unde si illam videre desideras, ejus erit arbitrii, non mei imperii.

CAP. XXV. — Audiens hæc Pompeius, vehementius cœpit ardere; et pergens ad Basillæ domum, ut nuntiaretur janitoribus imperabat. Cui ista sunt a Basilla mandata: Causam te videndi penitus nullam me habere cognoscas, neque audiendi, neque salutandi. His auditis, turbatus est vehementius; et omni pene senatorum favore usus, prostravit se coram imperatore, dicens: Subvenite Romanis vestris, sacratissimi principes, et deos novos quos Eugenia secum adduxit ab Ægypto veniens, ab hac urbe separate. Diu est enim quod hi qui Christiani dicuntur reipublicæ nocent: qui irrideant legum nostrarum sacrosancta cæremonia, et omnipotentes deos nostros, ac si vana simulacra, despiciunt. Jura quoque ipsius naturæ pervertunt, separant conjugium, gratiam sponzarum sibi associant; et dicunt iniquum esse, si sponsum suum sponsa accipiat. Quid faciemus, piissimi imperatores? Inveniunt **348** sunt dii qui homines prohibeant, et quibus ista videbunt, si nati non

fuerint quibus valeat imperari? Ubi reparatio Romanarum virium? ubi Romani exercitus rediiva certamina? Pro quibus victrices dextræ vestræ hostium cervices inclinabunt, si jam uxores habendæ non erunt, si sponas amittimus, et tacemus?

CAP. XXVI. — Hæc et his similia dum præsequeretur, et omnis senatus ea flebili querela depromeret, decrevit Gallienus Augustus (16), ut aut sponsum suum Basilla acciperet, aut gladio interiret; Eugeniã verò aut sacrificare diis, aut crudeliter interire; et dedit licentiam ut quicumque Christianum penes se absconderet puniretur. Convenit Basilla, ut sponsum recipiat. Dicit se illa Regem regum habere sponsum, qui est Christus Filius Dei. Et cum hæc dixisset, gladio transfossa est. Tenti statim Protus et Hyacinthus, trahuntur ad templum; sed orationem illis facientibus, simulacrum Jovis ad quod ducebantur sacrificare, cecidit ad pedes eorum; et ita comminutum est, ut ubi fuerit, non pareret. Non virtuti divinæ, sed magicæ arti hoc imputans, jubet eos decollari Nicetius urbis præfectus.

CAP. XXVII. — Qui etiam accersitam ad se Eugeniã cœpit de magicis artibus ab ea flagitare sermonem. At illa constanter os suum aperiens, dixit: Polliceor tibi quod ars nostra vehementior magis est; nam magister noster habet Patrem sine ulla matre, et matrem absque patre. Denique sic eum genuit Pater, ut omnino feminam nunquam sciret; sic eum genuit mater, ut masculum omnino non nosset: hic ipse habet uxorem virginem, quæ illi quotidie filios creat, etiam innumerabiles ei filios parit, quotidie suam carnem ejus carnibus conjungit. Oscula ejus circa eam sine intermissione sociantur, in amore suo invicem omnino perdurant, et tanta integritate subsistunt, ut omnis virginitas, et omnis charitas, et omnis integritas ex eorum conjugio dirimatur.

CAP. XXVIII. — Audiens hæc Nicetius, obstupuit; et ne ad imperatorem perveniret quod eam libenter audiret, jussit eam ad templum duci Dianæ; et ita spiculator imminens, dixit ei: Redime vitam tuam, patrimonium tuum, Eugeniã, et sacrifica dea: Dianæ. Tunc beata Eugeniã expandens manus suas, cœpit orare ac dicere: Deus, qui cordis mei arcana cognoscis, qui virginitatem meam sinceram in tuo amore servasti, qui me Filio tuo Domino meo Jesu Christo sociare dignatus es, qui Spiritum sanctum tuum in me regnare fecisti, adesto mihi nunc in confessione nominis tui, et confundantur omnes qui adorant hoc idolum, et qui gloriantur in simulacris suis. Et dum oraret, ut terræmotus in eodem loco; et in templi ipsius fundamenta mersa sunt cum ipso idolo, ut

nihil aliud remanserit, nisi sola ara, quæ fuit ante januam templi, ad quam stabat beata Eugeniã. Hæc in insula Lycaonia gesta sunt coram omnibus, qui sequebantur agonem Eugeniæ: Fit concursus populi Romani, et varia acclamatio. Alii dicunt innocentem, alii magum. Nuntiantur ista præfecto, præfectus imperatori manifestat. Imperator eam jubet ligari saxo, et præcipitari in Tiberim; sed statim saxum disruptum est. Beata vero Eugeniã ita sedens, super fluviali aqua efferebatur, ut omnibus Christianis appareret illum fuisse cum Eugeniã in flumine, ne absorberetur qui fuerat cum Petro in mari, ne mergeretur.

CAP. XXIX. — Item inde sublata, in thermarum Severianarum fornacibus mittitur: quæ sic statim extinctæ sunt, ut thermarum calor refrigesceret, et omnia incendia lignorum ad nihilum devenirent. Sic denique chaos fecerunt, ut ulterius exhiberi non possent. Mittitur post hæc in custodiam tenebrarum, et per decem dies jubetur nullum cibum accipere, et lumen penitus non videre. Ibi autem tantus quotidie abundavit splendor, ut dum egredereitur beata Eugeniã, quasi lumen aliquod radiaret. Apparuit autem illi Salvator, ferens in manu panem nivei candoris et immensæ suavitatis et gratiæ, et dixit ei: Eugeniã, accipe cibum de manu mea; ego sum Salvator tuus, quem tota mentis animique intentione dilexisti, et diligis. Eodem die te in cœlis recipiam, quo ego descendi ad terram. Et hæc dicens, abscessit. Ipso autem die Natalis Domini missus est gladiator, qui eam in custodia positam percussit; et sublatum est corpus ab affinibus Christianis, et positum est non longe ab urbe via Latina in prædio ejus proprio, ubi multorum sanctorum ipsa sepelierat membra.

CAP. XXX. — Claudia autem mater ejus, cum ad ejus sepulcrum fieret, apparuit ei vigilanti in medio noctis silentio, aure texta cyclade induta, cum multis populo virginum, et dixit ei: Gaude et latere, quia et me introduxit Christus in exultationem sanctorum; et patrem meum in patriarcharum numerum. Ecce die Dominico et te suscipiet in gaudium sempiternum. Commenda filii tuis fratribus meis custodire signaculum crucis, et officium nostri participes. Ecce, loquente ea, facta est claritas, quam oculus ferre non poterat; et angeli transeuntes, hymnum dicebant Deo inenarrabilibus vocibus. Hoc solem intelligebatur, quod nomen Jesu Christi et Spiritus sancti in ipsis laudibus resonabant. Gloria et honor Patri, et Filio, et Spiritui sancto, et nunc, et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

RÖSWEYDI NOTATIO.

(1) *Eugeniã.*] Martyrologium Romanum 25 Decembris: « Romæ in cœmeterio Aproniani sanctæ Eugeniæ virginis, quæ tempore Gallieni imperatoris post plurima virtutum insignia, post sacros virginum choros Christo aggregatos, sub Nicetio urbis præfecto diu agonizans, novissime gladio jugulata est. » Menolog. Græcorum 24 Decemb., Acta ejus compendiose retexens: « Certamen sanctæ Eugeniæ

martyris et sociorum. Hæc fuit sub Commodò imperatore filia Tribuni in urbe Roma. Missus autem pater ab imperatore in civitatem Alexandriæ, ut tribunatus magistratum gereret, secum vexit uxorem et filios, quorum una fuit beata Eugeniã: quæ cum literas educeret, et in multorum librorum sectionibus versaretur, incidit in epistolas sancti apostoli Pauli, ex quibus Christi fidem didicit. Itaque patrias amplexus